

Λαφρέντιος Λαφρεντιάδ (колективски карактер ових образовања доказује употреба њихова генетива у својству топонима: *πιστοφάντων* sc. *χωρίον*); 3. у pl. појединих именица на *-ās*, *-ās* и *-ης* као *ἀλογάς* „коњушар“ *ἀλογάνδ* и 4. у pl. придева на *-ας* као у *ὀκνάας* „лен“ *ὀκνάнд*.

Тумачење овог завршетка заснива П. Кречмер на сличној појави у хетитском где налази следеће три употребе суфикса: 1. код колектива — *antuhša* „човек“ *antuhšannant* „становништво“; 2. у неким речима које се јављају и без тог суфикса — *parna parnant* „кућа“ и 3. код неких придева — *daššu daššuuant* „јак“.

Што се великог временског размака између хетитског и понтског тиче, писац сматра да он није препрека овакву везивању, будући да су предгрчки језици живели још IV., V. и VI. в. н. е. и да се *-nt* у плуралској служби налази и у тохарском (A *el* „дар“ pl. *elant*, B *oko* „плод“ pl. *okonta*). Како су у питању неутра и стара апстракта то је већ В. Махек (*Lingua Posnaniensis* I, 89, 1949) показао да се тај суфикс може довести у везу и са слов. облицима као рус. pl. на *-enta*: *telēnok teljata* од *telenta*.

Доносећи ово тумачење П. Кречмер без полемике одбацује раније покушаје објашњења ових облика које су дали Г. Хаџидакис (*Επιστημονική έπετηρίς* том. II 25—27, 1912) и Д. Икономидис (*Glotta* 25 1936, 189—194). Доиста по мишљењу ових стручњака ови су облици постали на прилично сложеном начин. Г. Хаџидакис мисли да се ради о прелазу именица и партиципа са pl. на *-antez* у 2. деклинацију, те развој тако насталог *-antoi* у *-and*. П. Икономидис рачуна са додавањем општегрчког завршетка *-idez* јерменским именима и патронимицима на *-an* и *-ánv* (*Βαργάνιδες*, *Μερτζάντινιδες*), понтским губитком ненаглашеног *i* унутар речи и прелазом у 2. деклинацију.

Како се види ова старија тумачења имају извесну вероватноћу, али за ново објашњење и поред великог временског размака говори готово потпуно поклапање употребе суфикса *-ant* у хетитском и понтском.

На крају је још нарочито интересантна и комбинација Сим. Пирхегера (*Die slav. Ortsnamen im Mürzgebiet*, 1927, 107) да је назив места *Katsch*, чији су старији облици *Chatissa* (документовано год. 970—77), *Chatisse* (г. 982), *Katsch* (г. 1178) и њему просторно блиског села *Rauchenkatsch* (које се г. 1359 звало *de Chatse*) потиче од Хетита. Ову претпоставку прихвата и П. Кречмер. Он то чини на основу чињенице да је село *Rauchenkatsch* користило, како се из података о њему види, год. 1359 рудник сребра, да се име *Chatissa* и име града Хата (*Hattusas Haddusas*) готово поклапају, те да се најзад овај последњи назив често бележи идеограмом који у сумерском има значење „сребро“. На основу ове комбинације и чињенице да је Предња Азија била богата сребром, те да се у области данашње Аустрије у средњем веку добијало, после Шпаније, највише сребра у Европи, П. Кречмер износи мишљење да су Хетити, по паду свога царства, донели своја искуства у рударском послу на Запад, у Европу. У том погледу П. Кречмер има подршку савремених егзактних испитивања рударске технике у области Аустрије. (В. горе о Питионијевом чланку. Схватања ових научника не подударају се у погледу хронологије; Питиони би према овом лингвистичком податку морао да спусти време доласка рудара у области данашње Аустрије за читавих 400 г.).

М. Флашар, Београд.

TOUDOUZE, GEORGES G.: *Le secret des Argonautes*. Paris. Berger—Levrault; 1947, 312 p., 8°, (avec une carte hors de texte.)

Francuski novelist i romansijer Ž. Tuduz, чији је роман *Le Petit Roi d'Ys* nagradila Francuska akademija, napisao је већи број дела за које је узео сиже из историје и уметности. Међу насловима njegovih јеснаст дела ни један не казује да је досада Tuduz залазио и у антику. Међутим, овај литерарни покушај о Argonautима базира се на добром познавању античких традиција о njihovoj plovidbi до Kolhide по златно руно као и о да-

ljim avanturama na povratku u Heladu. Pored iznošenja svih detalja na dugom i interesantnom putu — katkad veoma opasnom — povratku Argonauta, koji su usput pomoću Kelta stigli do obale čilibara, pisac nije uspeo da se saživi sa ovim prvim moreplovcima — trgovcima iz Helade, jer nije shvatio epohu, to vreme, kada se mlada Helada dala na traženje trgovačkih puteva. Jedno mu se mora naročito zameriti: nije umeo da oseti razliku između raznih legendi o argonautskoj plovidbi od kojih je bilo starijih i mlađih. Tako mu se mogla desiti omaška da se Argonauti, pritisnuti goniocima iz Kolhide, upute prema Dunavu, a o tom putu su se obaveštavali sa jedne egipatske geografske karte! Sa čisto umetničke strane uspeo je lik Orfeja i Medeje naročito u momentu kada je izlečila sina jednom Keltu od ujeda zmije, koji je zbog toga otkrio Argonautima put za čilibar.

S. Atanacković, Beograd

MIREAUX, ÉMILE: *Les poèmes homériques et l'Histoire grecque*. I t.: Homère de Chios et les routes d'étain. Paris, Albin Michel, 1948, 379 p., 8°, (avec 3 cartes hors-texte).

Premda se Homerovi epovi smatraju istoriskim izvorima, još uvek nismo načisto u kojoj se meri smemo osloniti na podatke iz Ilijade i Odiseje. Jer, ukoliko se povedemo mišljenjem E. Bete-a (Bethe, Erich: *Homer, Dicht. und Sage*. 3 Bd., 1927, Berlin i Leipzig.) i E. Miro-a (Mireaux, E. op. cit., 360), uvidećemo da trojanskog rata na tlu Troade u Anadolju nije bilo uopšte. Na osnovu takvog mišljenja izlazi da Šliman i Derpfeld nisu otkrili Prijamov grad na Helespontu koji je razrušila ahajska vojska pod vođstvom mikenskog vladara Agamemnona (Troja VI ili VII a, po nekima Troja II). Na taj način dovedeni smo u veliku nezgodu: vesti iz Ilijade ili Odiseje, koje bi trebalo proveriti — radi sigurnosti — na arheološkim objektima, ne mogu se ničim prokontrolisati. Ne obzirujući se na to što se njegovu mišljenje ne poklapa ne samo sa stavom proučavalaca homerske poezije nego ni sa antičkom tradicijom o trojanskom ratu, (pa ne prima ni rezultate moderne arheologije), pisac je smelo pokušao da na sasvim originalan način objasni postanak Homerovih epova. Baš u ovome svome delu E. Miro (kako vidimo i po samome naslovu) dovodi u najtešnju vezu homersku poeziju s helenskom istorijom. Šta više, vezuje besmrtnog autora dva dosada najstarija evropska epa s osvajanjem puteva za dobavljanje kalaja.

Knjiga je od istog interesa po istoričara kao i proučavaoca istorije književnosti: „Car ce livre est un livre d'histoire autant que de littérature“ (str. 7).

E. Miro podelio je ovu zamašnu studiju na šesnaest poglavlja s jednim kratkim dodatkom. Ta poglavlja imaju sledeće naslove: 1. Politička uloga aeda, 2. Odisejev povratak ili prva Odiseja (21—42), 3. Ahilov gnev ili prva Ilijada (43—71), 4. Nepogrešivi Etiopljani i datovanje prvih pesama (73—87), 5. Korkira i Feačani (89—114), 6. Ahajski logor na ulazu u Helespont (115—149), 7. Mesto homerske Troje (151—179), 8. Patroklova smrt (181—200), 10. Odisej, Nausikaja i praznik proleća (221—238), 11. Odisejev put u tajanstvene zemlje (239—270), 12. Odisej kod Kalipse (271—287), 13. Putevi za kalaj (289—315), 14. Homer sa Hiosa (317—336), 15. Geneza homerske epopeje (337—355), 16. Trojanskog rata nije bilo (357—376), Dodatak: Pokušaj obnavljanja Ahilova gneva i Odisejeva povratka (377—379).

Kojom se metodom poslužio pisac ispitujući poreklo homerske poezije? Pre ove knjige napisao je E. Miro delo „La chanson de Roland et l'Histoire de France“ u kome je dokazivao da su postanak i formiranje francuskih chansons de gestes u tesnoj vezi sa političkom i religioznom istorijom Francuske od 1000 do 1200 god. Analogno tome, pisac tvrdi da je homerska poezija u najtešnjoj vezi sa helenskom istorijom.

Iz naslova pojedinih poglavlja ne vidi se sasvim jasno da je čitav događaj koji opeva Ilijada (kao i Odiseja) prava pravcata izmišljotina. Jedino naslov poslednjeg poglavlja — mada paradoksalno zvuči — kazuje